

Averea și fondatorii gimnaziului.

§. 6. Averea și fondului gimnaziului constă din:

1. O casă cu curte și cu o rădăcină în Bradu sub nr. 395 cumpărată anume pentru localitate de învățământ.
 2. Eșutul Mihăileni cumpărat pentru fondul gimnaziului care e proținut în 43.630 l. v. a.
 3. Imprumutul național de stat de anul 1854 ce prin declarații și protocoale și obligații la-a cea la fondul gimnaziului trimisorele comunității din comitatul Zarand:
- a) Bradu, Valebradu, Meștăcanu, Tieretela, Crisciora, Zdrăpita, Mănești, Blănița, Buceșu, După pârca, (cu pârcașele) Stanița, Pongani, Vac'a și Juncu, din cercul de pretore al Bradului;
- b) Băița, Crăciunesci, Trești, Selișce, Hărtăgari, Căpânela, Pescera, Ormeșca, Căpânela, Răvășca, Săsești, București, Luncoșii de sus, Luncoșii de jos, Răvășca, Zădărești și Șerăști, — din cercul de pretore al Băiței;
- c) Băița, Răvășca, Căpânela, Tomnățca, Gă-

Fig. 2. — Filă din Statutul Gimnaziului din Brad.

IV

Mărețul act de la 1 Decembrie 1918, act just, progresist, corespunzător necesităților dezvoltării istorice a poporului român, a constituit o piatră de hotăr în procesul legic de formare a statului național român. „Înfăptuirea unității statului român — opera maselor largi din întreaga țară, a întregului nostru popor, — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, înmănușarea laolaltă a energiilor și capacităților creatoare ale poporului nostru, a creat condiții favorabile

activității forțelor progresiste ale societății, mișcării muncitorești revoluționare”²³²

Desigur, pentru țărănime ca și pentru întreaga populație, unirea Transilvaniei cu România a însemnat curmarea pentru totdeauna a aspirării naționale. Acest lucru constituie prin el însuși o mare victorie, un succes ce a putut fi dobândit numai prin luptă, luptă ce s-a încheiat la 1 Decembrie 1918, prin desăvârșirea formării statului național unitar român.

Pe planul împlinirii idealurilor maselor, de lichidare a aspirării sociale, unirea, ținând cont de împrejurările în care a fost făurită, de faptul că treptat burghezia a renunțat la principiile revoluționare — nu a putut îndeplini decât, de cele mai multe ori, în anumite limite, aceste deziderate. În ce privește țărănimea este dovedit că improprietărea celor lipsiți de pământ sau cu pământ puțin s-a realizat succesiv însă trunchiat. Întârzierea reformei agrare promisă la adunarea de la Alba-Iulia cît și, în general, starea de mizerie a maselor în urma războiului, au provocat adînci nemulțumiri și noi acțiuni țărănești îndreptate împotriva celor ce-i exploatau.

În situația creată, în care nemulțumirile maselor țărănești continuau să ia forme violente, autoritățile de stat au fost silit să treacă la pregătirea aplicării reformei agrare. În adevăr, decretul de lege nr. 3997 din 1918 stabilea două momente în efectuarea reformei agrare: momentul expropriării moșierului și momentul improprietării definitive a țăranilor. Între aceste două momente este o perioadă de „arendă forțată”. Pămîntul intra în patrimoniul statului care-l dădea în folosință proprie țăranilor. Starea aceasta de „folosință provizorie” dura pînă cînd se terminau de judecat contestațiile, apelurile, recursurile, se stabileau cei îndreptățiți la improprietare, se făcea măsurarea și parcelarea pămîntului, se atribuiu parcele în mod definitiv și se încheiau actele de vânzare a loturilor respective de către stat către țărani. În acest moment abia, al improprietării definitive, statul debita pe țărani cu prețul lotului respectiv și plătea moșierului prețul pămîntului.

O lipsă acută dădeau țăranii și în ce privește pășunile și pădurile. De aceea, numeroase cereri adresate autorităților se refereau la arendarea de păduri și pășuni.

Tabelele în care erau cuprinși cei cu drept de improprietare se stabileau la comune. Aceasta dădea, din capul locului, puteri și drepturi aproape nelimitate în fapt organelor locale ale aparatului de stat și clientelei politice a partidelor claselor dominante, care, pe de o parte urmăreau să se improprietească ei înșiși, pe de altă parte să-și consolideze pozițiile electorale în condițiile „votului universal” introdus paralel cu operațiile reformei agrare.

Înșelați prin reforma agrară și apăsați de impozite împovărătoare, de cotele de răscurpărare a pămîntului și de datoriile față de moșieri și bănci, mulți țărani ajunseseră într-o stare cruntă de sărăcie.

²³² Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, București, 1966, pag. 21.

Acesta este climatul politic și social în care s-au încadrat și țărani localității Mihăileni. Comună de munte, așezată pe șoseaua națională ce duce de la Brad la Abrud, însemnată în istorie nu numai prin luptele duse aici de armata lui Horea împotriva soldaților vicecolonelului Kray²³³ ci și prin numele lui Ciocan Ioan, Pius Ioan, Tomuța Candin, Costea Ioan, Stefan Solomon, Luț Nicolae, vitejii mihăileni constituiți în Garda Națională și bravii ei reprezentanți la mărețul eveniment de la 1 Decembrie 1918,²³⁴ prin blîndul și sugestivul Pătrui Nicolae, membru de frunte al organizației democratice a țărănimii, Frontul plugarilor, participînd la marele eveniment de la 6 decembrie 1935 de la Țebea.²³⁵

Mihăileanul este un om liniștit, bun gospodar și plin de ospitalitate. La fizic îi place să fie îngrijit, curat. Săteanul nostru nu este arțăgos, tocmai de aceea scandalurile în sat sînt foarte rare. El e politicos cu cei străini și, fără să se laude, îl încîntă aprecierile altora. Oamenii sînt molcomi în vorbire și le place să pară sfătoși. La nedelele din sat și localitățile vecine, mihăilenii dovedesc o ținută adecvată. Abaterile de la etica populară sînt repede sesizate de săteni și desconsiderate ca atare.

După diferitele statistici și recensămînte, populația Mihăileniului diferă de la o etapă istorică la alta fără ca totuși să asistăm la diferențe prea mari în numărul locuitorilor și al caselor. Astfel, dacă în anul 1919 comuna număra 581 de locuitori (dintre care 528 români și 53 străini),²³⁶ în 1930, 712 persoane (330 bărbați, 382 femei, totalizînd un număr de 145 gospodării propriu-zise și una colectivă²³⁷ ca în anul 1938 să numere 725 locuitori (547 constituind mină de lucru)²³⁸, iar în 1941 numărul locuitorilor ajunge la 728 (din care 147 capi de familie)²³⁹.

Locuitorii Mihăileniului avînd pămînt arabil, pășuni și livezi în împrejurimile satului s-au ocupat din cele mai vechi timpuri cu agricultura și creșterea animalelor. Excesiva fărîmițare a terenurilor agricole și mai ales a celor arabile, practicarea unei agrotehnici înapoiate au dus, după cum era și firesc, la obținerea unor producții agricole nesatisfăcătoare. În anul 1919 comuna dispunea de un teren agricol însumînd 819 iugăre, de fînețe pe o întindere de 70 iugăre, de pășuni de 413 iugăre, de păduri pe o suprafață de 14 iugăre.²⁴⁰ În situația întocmită de notariatul comunei Mihăileni, conform indicațiilor Legii de reformă agrară „marii proprietari” de pe teritoriul comunei erau foștii urbarialiști (iobagi)

²³³ George E. Camber, *Cunoștințe folositoare. Țara Zarandului*, București, 1934, p. 16.

²³⁴ Arhivele Statului Deva (în continuare: A.S.D.), Pretura Plășii Brad dos. 14/1938, fila 125.

²³⁵ Sargetia. XI—XII, pag. 478—479, art. *Participarea maselor populare din Zarand la înfăptuirea Acordului de Front Popular Antifascist — Țebea — 6 decembrie 1935*, Ionel Vlad.

²³⁶ A.S.D., Statistica școlară din 1919, Dos. 4/1919.

²³⁷ *Recensămîntul general al populației României din 29 decembrie 1930*, București, 1930, vol. IX, p. 130.

²³⁸ A.S.D., Pretura Plășii Brad, Dos. 14/1938, fila 93.

²³⁹ A.S.D., Fond primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, fila 6.

²⁴⁰ A.S.D., Fond Serviciul Agricol al județului Hunedoara, 1919/1939, dos. 4/1919, fila 48.

ce dețineau un teritoriu însumând 114 iugăre. Jurca Petru Ioan cu 916 stinjeni și fondul gimnaziului româno-greco-ortodox cu 123 de iugăre.²⁴¹ Din punct de vedere al parcelării terenului semnalăm că o singură persoană dispunea de 1½ iugăre, alte 5 de câte 3 iugăre, iar 3 persoane de o suprafață totalizând 3 și ½ iugăre. Numărul celor care reclamau pământ, conform indicațiilor Legii de reformă agrară, se ridica la 19²⁴².

Conform indicațiilor decretului de Lege 1311/1919 privind reforma agrară, din partea Comisiei locale (Brad), s-a deplasat în comuna Mihăileni, Virgil Onițiu, delegatul Consilierului agricol județean, în prezența căruia au avut loc la Primăria din localitate o adunare în data de 22 aprilie, unde delegații țăranilor au cerut — motivând că comuna lor e lipsită de pășune — să se exproprieze în favorul lor un teritoriu de circa 5 iugăre din hotarul comunei Valea Bradului pășune în partea de hotar Corosu Bradului, teritoriu — hotar cu comuna Mihăileni. Delegatul județean, Virgil Onițiu s-a alăturat acestei cereri.²⁴³

În actul expedit de Secretariatul comunei Mihăileni Preturii de cerc din Brad, la 29 ianuarie 1921, ca răspuns la actul nr. 1599/1920, se arată că pământurile Fondului gimnazial din Brad aflate în Mihăileni, care în anul 1920 fuseseră date de proprietar în arendă prin arendarea forțată deoarece au fost vindute de proprietar sătenilor care deja solviseră 10% ca anticipație (arvună) din prețul oferit. „Acest feliu stînd lucrul cu pământurile gimnaziului, — conchidea actul — comitetul local agrar nu poate cere arendare forțată”²⁴⁴.

Consultînd actele emise în epocă, constatăm că în anul 1919 populația comunei Mihăileni cultiva pe terenul agricol — însumînd 819 iugăre-grîu, porumb, ovăz, cartofi, fasole, ceapă, zarzavatură, legume. La aceeași dată, livezile cu pomi roditori ocupau 58 iugăre, finețele 70 iugăre, pășunile 413 iugăre, iar pădurile 14 iugăre.²⁴⁵

22 de ani mai tîrziu, respectiv în anul 1941, la aceeași suprafață agricolă, se obținea la grîu o producție de 31.000 kg la un necesar al populației de 76.000 kg, cu o producție de 2,40 kg/iugăr; la porumb de 450.000 kg la un necesar de 920.000 kg, cu o producție de 200 kg/iugăr; la ovăz de 8.000 kg față de necesarul de 12.000 kg, cu 210 kg/iugăr, etc²⁴⁶. Aceste date statistice stau mărturie sărăciei Mihăileniului în preajma celui de al doilea război mondial, a lipsei atelajelor și a animalelor de tracțiune.

În același an, 1941, din datele aflate la primăria comunei Blăjeni, aflăm că în satul Mihăileni, pădurile posesorilor ocupau 749 iugăre, cele particulare 909 iugăre. Cît privește pomii fructiferi, existau 6500 de peri, 6000 de pruni, 450 nuci, 200 piersici, 1200 meri, 60 gutui.²⁴⁷

²⁴¹ Idem, Filele 62, 67.

²⁴² A.S.D., Fond Serviciul Agricol al Județului Hunedoara, dos. 31/1921, fila 42.

²⁴³ A.S.D., Fond Serviciul Agricol al Județului Hunedoara, 1919/1939, dos. 4/1921, fila 65.

²⁴⁴ A.S.D., Fond. Pretura Plășii Brad, dos. 16/1941, fila 12.

²⁴⁵ A.S.D., Fond Serviciul Agricol al județului Hunedoara, 1919/1939, dos. 4/1919, fila 48.

²⁴⁶ A.S.D., Fond Primăria comunei Blăjeni, dos. 16/1941, fila 13.

²⁴⁷ Idem, fila 14.

Spicuiind din datele centralizate rezultate în urma anchetei referitoare la aplicarea reformei agrare, s-a constatat că în anul 1919 pe raza comunei Mihăileni existau 76 de boi, 44 junci, 20 viței, 6 cai, 37 juninci, 53 viței²⁴⁸.

În anul 1941, în preajma războiului, populația comunei dispunea de 68 de boi față de un necesar de 65, 46 vaci față de necesarul de 50, 32 de viței, 15 cai, 47 de porci față de necesarul de 130, de 385 de oi, 485 găini, etc.²⁴⁹. Sat de oameni nevoiași, din totalul populației, doar o familie dispunea de trăgători, 90 nu dispuneau de vite trăgătoare, iar 25 de familii erau complet lipsite de animale domestice.²⁵⁰

Cu toate că agricultura și creșterea vitelor deținea ponderea cea mai însemnată în volumul producției globale a satului, se remarcă însă și o oarecare pondere a industriei locale și casnice. În comună au funcționat 2 mori țărănești, 3 cazane pentru fabricat rachiu, 2 crișme, 2 prăvălii mixte.²⁵¹ În afară de acestea „industria casnică“ formează o însemnată și permanentă preocupare, în special pentru femei. Dintotdeauna casa a fost o adevărată școală pentru tinerele fete încă de la vârsta cea mai crudă, când mamele le transmiteau îndeletnicirile măiestrite ale cusăturilor, dantelăriei, torsului, împletitului și țesutului. În această perioadă, bună parte din piesele costumelor femeilor și bărbaților sînt realizate în casă:

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941

Denumirea	Dacă e făcut de țărani	Dacă e cumpărat	Valoarea	Nr. pe membru familie
Cămăși	Da	Nu	300	4
Izmene	Da	Nu	200	4
Opinci	Nu	Da	200	1 pers.
Ghete	Nu	Da	800	1 pers.
Rochii	Nu	Da	400	3 per.
Chischineu	Nu	Da	150	3 pers.
Capac	Nu	Da	400	1 buc.
Cătrințe	Nu	Da	150	3 buc.
Cioareci	Da	Nu	600	2 pers.
Veste	Da	Nu	700	2 buc.

În comună mai existau 2 papucari, 8 fierari, 2 rotari, 2 trocari²⁵². Aceștia mergeau la lucru pe bani în meseria lor, în anumite perioade, iar în etapele de vîrf ale agriculturii își lucrau pămîntul.

Ciștișturile săteanului erau modeste. În anul 1941 ciștiștul mediu lunar de familie se ridica la 2000 lei, cel maxim atingea 3000, iar cel minim 1000 lei²⁵³.

Mihăileniul avea gospodării sărăcăcioase, cu case mici făcute din birne, prevăzute cu 1—2 încăperi, acoperite cu paie sau șindrilă. Încăl-

²⁴⁸ A.S.D., Fond Serviciul agricol al județului Hunedoara, 1919/1939 dos. 4/1919, fila 48.

²⁴⁹ A.S.D., Fond primăria comunei Blăjeni, dos. 16/1941, fila 9.

²⁵⁰ Ibidem.

²⁵¹ A.S.D., Fond primăria comunei Blăjeni, dos. 16/1941, fila 15—16.

²⁵² A.S.D., Fond Serviciul agricol al județului Hunedoara, 1919/1939, dos. 4/1919, fila 48.

²⁵³ A.S.D., Fond primăria comunei Blăjeni, dos. 16/1941, fila 7.

zirea lor se făcea de la niște cuptoare construite pe vatră. Sărăcăcios era și mobilierul. O masă, un scaun, un pat era tot ce „împodobeau” locuința. Valoarea ei nu depășea suma de 25.000 lei²⁵⁴. Numărul mare de membri ai familiilor făcea ca aerul să fie vicios, dăunător sănătății. Curțile erau împrejmuite cu garduri de spini sau nuiele.

Data fiind starea materială precară și condițiile grele de trai, mi-hăilenii aveau îmbrăcăminte sărăcăcioasă. Rar dintre ei care apăreau schimbăți în zile de sărbătoare, iar la petreceri băieții și fetele se duceau în haine extrem de simple.

Documentele vremii evidențiază, de-a lungul anilor, proasta gospodărire a drumurilor și podurilor. Astfel, în procesul verbal întocmit cu ocazia ședinței din 14 noiembrie 1926 în secția Consiliului comunal Mihăileni, este semnalat faptul că primarul comunei a pus în discuție starea precară a șoselelor și ulițelor comunei arătând că acestea „sînt aproape ruinate și propune prestare de muncă publică, 4 zile, iar de nu, plata acestor zile — pentru cei obligați la prestarea muncii cu brațele de fiecare zi de muncă 100 lei, pentru tracțiunea animală 250 lei... de asemenea propune repararea podurilor”²⁵⁵.

În anul 1927 au fost întreprinse în comună lucrări de plantare a puietilor de salcîm în locurile degradate în vărsatul superior a râului Crișul Alb, în hotarul comunelor Zdrapți și Mihăileni. Au fost proiectate lucrări în punctul Lazuri pe o suprafață de 6000 m², pe podul nr. 67 pe o suprafață de 5000 m², la punctul Saț 5 iug. cad.; la pîrul Csiser 39 iug. cad., la pârăul Gruitelor I 14 iugăre, la pârăul Gruitelor II 14 iugăre, la pârăul Grustelor 3 iugăre, la punctul Ursoi 14 iug.²⁵⁶

În anul 1938 s-a făcut digul de protecție pe Crișul Alb pe o distanță de 50 m, pe șoseaua Mihăileni — Blăjeni, drumul acela fiind în pericol de a fi inundat.²⁵⁷

Mihăileniul, în anul 1928, era singurul notariat din județul Hunedoara care nu dispunea încă de un local propriu. În același an, s-a primit o ofertă pentru cumpărarea localului unde își avea sediul la acea dată, pentru suma de 140.000 lei²⁵⁸.

În actul emis de Prefectura județului Hunedoara purtînd data de 10 iunie 1928, se arată „... că în urma studiilor făcute, Direcțiunea Regională PTT din Timișoara... este de acord a înființa cursele poștale rurale cerute, rămînd ca comunele respective să caute a găsi aspiranți care să îndeplinească condițiunile cerute de lege și cere să facă următoarele curse:

1. Vața de Jos, Tirnava, Tiulești, Rișculița, Baia de Criș și retur, zilnic, afară de duminică.
2. Crișcior, Zdrapți, Mihăileni, Buceș și retur, zilnic, afară de duminică”²⁵⁹. Ambele curse urmau a se face cu cabriolă cu

²⁵⁴ Idem, fila 11.

²⁵⁵ A.S.D., Fond Pretura Plășii Brad, 1920—1950, pachet 1/1926, fila 49.

²⁵⁶ A.S.D., Fond Pretura Plășii Brad, 1920—1950, pachet 1/1927, fila 37.

²⁵⁷ A.S.D., Fond Pretura Plășii Brad, dos. 14/1938, fila 171.

²⁵⁸ A.S.D., Fond Pretura Plășii Brad, pachet 1/1928, fila 11—124.

²⁵⁹ Idem, fila 28.

un cal. Itinerariul curselor urma a se stabili ulterior de către Direcțiunea PTT.

Sub aspectul sanitar, mihălencele iubesc curățenia. Oamenii sînt curați și la fel se păstrează curățenia și în locuințe. În fiecare primăvară, camerele de locuit se văruiesc proaspăt. Despre o instituție sanitară propriu-zisă nu poate fi vorba. În Plasa Brad, în anul 1928, serviciul sanitar era îndeplinit de 3 medici de circumscripție. În circumscripția Crișcior cu comunele Crișcior, Zdrapți și cele 6 aparținătoare notariatului Mihăileni și Buceș de către medicul Löbl Izidor cu sediul la Crișcior. La aceeași dată serviciile de moașă erau îndeplinite de Furdui Ana din Buceș.²⁶⁰

Ne putem face o imagine asupra stării de sănătate a populației consultînd datele statistice ale primăriei comunei Blăjeni referitoare la populația Mihăileniului, pe anul 1941. Astfel, din totalul populației de 728 de suflete, în anul respectiv s-au înregistrat 16 nașteri și 22 de morți. Din numărul total de copii 263, s-au înregistrat 24 de decese la copii sub 14 ani. La acea dată în comună nu se înregistrau cazuri de sifilis, blenoragie, gușă. Există un singur bolnav de tuberculoză și 6 cazuri de degenerați, imbecili. La cauzele morții infantile se menționează debilitatea conjuncturală²⁶¹. Firește că la baza unui corp sănătos stă hrana și igiena. Mihăileanul se hrănește cu piine, mălai, cartofi, fasole, carne, lapte, brînză, zarzavaturi. Pregătirea hranei stă în chibzuința femeilor — glăsuiesc statisticile Primăriei Blăjeni. Același document, referindu-se la igiena locuinței și a corpului, ne arată că acestea sînt în stare mijlocie. Ca obiceiuri și tradiții, vinerea femeile nu cos și nu spală rufe; miercuria și luna pe timp de iarnă, noaptea, fac șezătoare de furcă; la crăciun umblă cu colinda, vara dorm în aer liber, iar în sărbători merg regulat la biserică.²⁶²

În anul 1918, Transilvania unindu-se cu patria mamă, România, școala a devenit a statului român, cu limba de predare, română.

Copii săraci, cu condiții de învățatură ca și inexistente și folosiți de părinți la treburile gospodărești, abia puteau termina 2—3 clase, rar 4, iar bruma de învățatură ce o adunau în perioada școlarizării, se pierdea lăsîndu-i în neștiință. Învățătorii, și ei cu salariile neachitate la timp, chiriași în locuințe sub nivelul cerințelor, se luptau din răsuputeri cu greutățile, lipsurile și înapoierea culturală a satului, dornici să scoată la lumină vîstărele de miine ale țării. Dar cu toată strădania învățătorilor și cu toată obligativitatea învățămîntului, în sat rămîneau zeci de copii în afara școlii, îngroșînd rîndurile analfabeților.

Statistica școlară pe anul 1919 reliefează faptul că în comuna Mihăileni exista un edificiu școlar, cu 1 clasă, aparținător bisericii. În anul respectiv învățătorul Simion Stănuleț, avea să pregătească 87 copii de vîrstă obligatorie școlară. Tot din datele statistice aflăm că școlarii aveau doar în parte rechizite.²⁶³

²⁶⁰ Ibidem.

²⁶¹ Idem, fila 10.

²⁶² Idem, fila 13.

²⁶³ A.S.D., Fond Statistica școlară din 1919, dos. 4/1919.

În anul 1927 școala se extinde la 3 încăperi, numărînd 66 de elevi ce frecventau clasele I—IV²⁶⁴. 14 ani mai tîrziu, respectiv în 1941, din totalul de 126 de copii, cu vîrstă obligatorie pentru școală, 87 erau înscriși dar de fapt doar 68 frecventau în mod curent școala.²⁶⁵

Mihăilenii, locuitorii acestui sat de munte și de deal, nu s-au mîrginit doar la viața lor obidită și monotonă de zi cu zi, de mînuitori ai plugului și de păstori de animale, trimițîndu-și din cînd în cînd copii la școală și hrănindu-se cu puținul pe care-l dădea pămîntul, ci ei au știut în vremuri grele pentru țară — la fel ca și înaintașii lor — să lase coarnea plugului și să pună mîna pe arme, să se alătore luptei poporului nostru, ori de cîte ori a fost nevoie — și, aceasta nu de puține ori. Oameni aprigi, viteji — adevărați urmași a lui Horea și Avram Iancu — îi vom întîlni atît în primul război, cît și la Alba Iulia, dar mai ales îi vom întîlni în luptele angajate de poporul nostru pentru apărarea integrității naționale, între cele două războaie mondiale.

Perioada interbelică, scurtă în timp — mai puțin de trei decenii — se caracterizează, în ce privește România, printr-un vizibil progres economic, social, politic și național determinat de actul istoric al făuririi statului național unitar român la 1 Decembrie 1918.

În același timp, pe plan extern evoluția evenimentelor s-a caracterizat printr-o ascuțire a contradicțiilor imperialiste, pînă la momentul de încordare și tensiune maximă. În final ele au culminat prin declanșarea celui de al-II-lea război mondial de către statele fasciste în frunte cu Germania hitleristă.

Fascismul ca fenomen politic al perioadei interbelice și al-II-lea război mondial pe care aceasta îl pregătea, amenința direct integritatea și suveranitatea României, însăși ființa națională a poporului român.

Din acest curs al evenimentelor, mai ales a celor din anii 1935—1940, pentru România s-a desprins concluzia că apărarea frontierelor naționale, a frontierei de vest în deosebi, a devenit un obiectiv strategic fundamental al perioadei. Aceasta rezultă din pericolul de agresiune militară hitleristă, care în ce privește România, se conjuga și cu o agresiune din partea Ungariei horthyste.

O astfel de concluzie a fost formulată cu claritate de către CC al P.C.R. în rezoluția Plenarei a-V-a lărgite din august 1936 în care se precizează că: „Independența poporului român este amenințată de statele din blocul fascist central-european, zis revizionist, format sub hegemonia imperialismului german²⁶⁶... România poate deveni numai obiect de împărțire nouă imperialistă a Europei, iar nu subiect²⁶⁷ (s.n.) — se concluziona în același document.

În împrejurările în care pericolul fascist amenința direct interesele supreme ale țării, P.C.R. s-a situat în fruntea forțelor patriotice naționale, desfășurînd largi acțiuni politice pentru ralierea, pe o platformă comună, a tuturor partidelor și organizațiilor, claselor și grupărilor so-

²⁶⁴ A.S.D., Fond Pretura Plășii Brad, pachet 1/1927, fila 54.

²⁶⁵ A.S.D., Fond Primăria comunei Blăjeni, dos. 16/1941, fila 21.

²⁶⁶ Documentele din istoria Partidului Comunist Român, București, 1953, p.

ciale, ale căror interese coincideau cu cele ale patriei, ale democrației, într-un larg front popular de luptă pentru apărarea independenței și integrității țării, pentru a bara calea fascismului.

Un rol important în orientarea activității P.C.R. potrivit cu imperatiivele majore ale momentului istoric în care se afla țara, l-au avut Plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1935 și, mai ales, cea din iulie 1936, care au analizat pe larg activitatea partidului, situația politică internă. Astfel, Plenara CC al P.C.R. din februarie 1935 a pus în centrul preocupărilor partidului analiza raportului forțelor de clasă din România. Pornind de la aprecierea că acest raport înclina, fără putință de tăgadă, în favoarea forțelor democratice antifasciste, a maselor muncitoare, plenara a continuat în termeni realiști tactica luptei pentru crearea Frontului popular antifascist, care să grupeze păături și categorii sociale largi — muncitori, țărani, meseriași, intelectuali, mici negustori, funcționari, — în vederea îmbunătățirii condițiilor de muncă și trai ale acestora, apărării libertăților democratice, împotriva primejdiei fasciste.

Preocupându-se de organizarea luptei țărănimii hunedorene și a țărănimii în general, P.C.R. a depus în anii 1934—1938 noi eforturi pentru a face cunoscută linia sa politică țărănimii, pentru a o mobiliza la luptă. Pe această linie, și în acest sens, alături de P.C.R. s-a aflat organizația democratică Frontul plugarilor.

În cursul anului 1934, în pofida terorii²⁶⁸ exercitate de autorități împotriva Frontului plugarilor, și-a continuat cu bune rezultate, acțiunea pentru obținerea prin luptă a revendicărilor cuprinse în Programul adoptat la 18 aprilie 1933. Noi succese au fost obținute de Frontul plugarilor în cursul alegerilor parlamentare parțiale din 2 aprilie 1934²⁶⁹, și al celor comunale ținute în cursul lunii mai a aceluiași an.²⁷⁰

Aria tot mai largă în care-și desfășura activitatea Frontul plugarilor, producea serioase îngrijorări autorităților. La 25 februarie 1935, de pildă, Inspectoratul de poliție IV Cluj, raporta alarmat că Frontul plugarilor a prins rădăcini adânci pe tot cuprinsul țării și că membrii din conducerea organizației întrețin legături strânse și permanente cu P.C.R.²⁷¹

O etapă calitativ superioară s-a deschis în activitatea Frontului plugarilor începând cu anul 1935, o dată cu depunerea de către P.C.R. în fața maselor a unor noi și importante sarcini, în direcția luptei pentru făurirea Frontului popular antifascist²⁷². Este perioada în care acțiunile întreprinse de Frontul plugarilor se întetesc, caracterul lor devenind din ce în ce mai combativ.²⁷³ Ciocniri puternice au avut loc cu jandarmii la

²⁶⁷ Idem, p. 281.

²⁶⁸ Arhivele Sfatului popular al Regiunii Hunedoara, Fond Prefectură, dos. nr. 8865/1939.

²⁶⁹ Fototeca Arh. Institutului de Studii Istorice și Social politice de pe lângă C.C. al P.C.R., clișeu nr. 4394/1934 (Chemarea Frontului plugarilor, supliment al gazetei „Horea“)

²⁷⁰ Arh. C.C. al P.C.R., Fond. nr. 20, dos. 4075, fila 95.

²⁷¹ Arh., Sfatului popular al regiunii Hunedoara, Fond Prefectură, dos. 9322/

²⁷² *Documente din istoria P.C.R. 1934—1937*, vol. IV, București, 1957, p. 209—229.

²⁷³ „Revue Romaine” nr. 10, din februarie 1947, p. 22.

29 august în comunele Birsău și După Piatră, unde se întruniseră țărani și din alte comune: Stănița, Mihăileni, Hărtăgani, Curechiu, etc.²⁷⁴

În asemenea condiții, caracterizate prin dirzenia manifestată de țărani români și cei aparținând minorităților naționale în lupta pentru apărarea intereselor lor, a avut loc la 24 septembrie, la Băcia, o întrunire comună a reprezentanților Frontului plugarilor și Madoszului, în cadrul căreia pe baza discuțiilor purtate, s-a încheiat un acord de colaborare comună²⁷⁵, acord primit cu deosebită satisfacție de masele largi muncitoare din țara noastră.²⁷⁶

Potrivit hotărârii adunării, delegații prezente s-au deplasat apoi în o serie de comune din județ, unde, în cadrul unor întruniri speciale convocate, s-a procedat la supunerea aprobării voinței mesei de participanți a problemelor legate de necesitatea alcătuirii unui Front popular antifascist bine încheiat.²⁷⁷

Munca pe care o desfășuraseră cu asiduitate comuniștii și activiștii organizațiilor de masă democratice pentru pregătirea tuturor acestor întruniri, concretizată în entuziasmul care a caracterizat desfășurarea lor, a condus la încheierea în aceeași zi, la 6 decembrie 1935, a unui acord, de acțiune comună antifascistă. Acordul a fost încheiat la Tebea, comună în care s-a ținut ultima din întrunirile convocate în acea zi de 6 decembrie 1935. În chip simbolic, acordul a fost semnat sub gorunul lui Horea și la mormintul lui Avram Iancu, ca semn de cinstită a luptelor duse în trecut pentru libertatea și bunăstarea maselor muncitoare.²⁷⁸

La realizarea acestui esențial act istoric, moții și-au adus o contribuție importantă atât prin numărul mare de participanți, reprezentând peste 50 de sate, cât, mai ales, prin atitudinea lor sobră, plină de demnitate și răspundere socială și națională, care nu puteau să rămână neconsemnate în istorie.

În cuvinte de un rar patetism, cu gravitatea înțelegerii omului politic, prof. univ. P. Constantinescu-Iași surprinde spiritul revoluționar de care dădeau dovadă locuitorii acestor meleaguri. George Banciu din Steia, I. Moga Fileru din Hărtăgani, Suciul Sabin din Brad, Farcaș Ioan din Tebea, Pătru Nicolae din Mihăileni și alții și-au alăturat în același ton gândul acuzițiilor țărani cu vederi înaintate ca Belea Miron din Leșnic, Romulus Zăroni, Saturn Aurel din Bănița, Cionca Teodor din Herepeia Ioviță Dumbrovă din Breazova, care, cu înțelepciunea rară a plugarului, dezvăluie într-o filozofie simplă toată drama economică și politică a satului, subliniind, necesitatea organizării.²⁷⁹

Tebea, Băița, Săliștioara, Buceș, Blăjeni, Mihăileni, Vălișoara, Buzzești, După Piatră, devin centre în care oamenii coboară de pe înălțimi, după spusele unui frontist, „ca oile la sare“, întărindu-se în hotare și

²⁷⁴ Arh. C.C. al P.C.R., Fond 20, dos. 4076, fila 51.

²⁷⁵ Arh. C.C. al P.C.R., Fond 20, dos. 4075, fila 113.

²⁷⁶ Arh. C.C. al P.C.R., Fond 20, dos. 4075, fila 117.

²⁷⁷ Micle Gheorghe, *Răscoala pământului*, București, 1945, p. 205.

²⁷⁸ Arh. C.C. al P.C.R., Fond 20, dos. 4076, fila 52.

²⁷⁹ Vlad Ionel, *Participarea maselor populare din Zarand la înfăptuirea Acordului de Front popular antifascist — Tebea 6 decembrie 1935*, în *Sargetia XI—XII*, p. 478.

pregătind participarea prin acordul popular recent încheiat, la alegerile parlamentare parțiale pentru județul Hunedoara, din februarie 1936.²⁸⁰

În zilele următoare au loc adunări de popularizare a programului electoral. La 17 ianuarie 1936, se ținea la Mihăileni o adunare a Frontului Popular Antifascist, la care au luat cuvîntul reprezentanții ai Blocului Democrat și ai Frontului plugarilor. Țăranul I. Moga Fileru redă starea de lucruri din țară, arătînd: „Sîntem săraci pină la os. În țara noastră este cenzură și stare de asediu. Aici este cenzură: lacătul pe pană și pumnul în gură“. Dr. Petru Groza, dezvoltînd ideea necesității luptei împotriva fascismului, declara: „Fascismul înseamnă război. Fascismul înseamnă mizerie și întuneric... Forțele noastre de luptă cresc mereu. Partidul Socialist, Sindicatul C.F.R., petroliștii, muncitorii de la Petroșani, Uniunea Muncitorilor și Țăranilor Maghiari, Blocul Democrat, intelectualii, în frunte cu P. Constantinescu-Iași și Scarlat Callimachi, toți vin la Țebea și Zarand. Toți recunosc programul Frontului Popular. Acum vin și național țărăniștii...“²⁸¹.

Împotriva țăranilor, autoritățile intervin brutal efectuînd nenumărate percheziții și arestări, așa cum s-a procedat în cazul țăranilor I. Moga Fileru, Mihăilă Petru, Pîrva Ioan, Teodor Nicolae, Farcaș Ioan, Ilieș Petru și Pătrui Nicolae ale căror locuințe au fost devastate și ei puși sub stare de arest.²⁸²

Presa vremii a prezentat elogios participanții la marile evenimente ale acestei perioade... Nu pot uita figurile senine și limpeziimea minții, scria în „Cuvîntul liber“ prof. P. Constantinescu-Iași despre mîile de țărani prezenți la Țebea. Nu-i pot uita pe țăranii care au adus propunerea de Front Popular partidelor Național Țărănist, Social Democrat, și Social Unitar, pe Banciu din Brad... pe Moga din Băița, pe blîndul gospodar Farcaș din Țebea, pe sugestivul Pătrui din Mihăileni... pe Miron din Cirtești... Iată din ce aluat e plămădită țărănimea din cel mai larg județ al țării... Nici nu putea să răsără în altă parte decît aici un Front...“²⁸³

Aceste mari frămîntări ale poporului nostru în fața marelui pericol ce l-a reprezentat fascismul, au avut loc la împlinirea unui veac și jumătate de la cea dintîi mare răscoală a țăranilor din Munții Apuseni. Pentru comemorarea acestui pios act profesorii liceului A. Iancu au luat inițiativa unei colete publice în vederea însemnării prin troițe a locurilor unde s-au petrecut faptele istorice mai însemnate. Exemplul profesorilor — care au scris fiecare cu cîte 500 lei a fost urmat și de alții. Se remarcă gestul frumos al muncitorilor cu 71.779 lei și al funcționarilor cu 69.966 lei de la minele de aur ale Societății „Mica“, precum și cel al direcțiunii Societății „Mica“ cu 50.000 lei. Din fondul rezultat s-au comandat 10 troițe la Școala de Artă și Meserii din Zlatna. Troițele au

²⁸⁰ Idem, p. 479.

²⁸¹ Arh. Dr. Petru Groza, Cutia 26, vol. IV, fascicola 12.

²⁸² Vlad Ionel, *op. cit.*, p. 479.

²⁸³ Georgescu Titu, *Presa vremii despre lupta democratică și antifascistă, în Sargeția, XI—XII, p. 484.*

fost cioplite în gresie, avînd explicații dăltuite în marmură, întru pomenirea a cîte un eveniment local din revoluțiile de la 1784 și 1848²⁸⁴.

Presărate pe la răspintii de drumuri (în Iosășel, Hălmațiu, Ribița, Mesteacăn, Brad, Vălișoara, Curechiu, Crișcior, Mihăileni și Buceș) aceste monumente vor prezenta călătorului un minunat capitol de istorie într-o impresionantă carte veșnic deschisă, cu filele și dovele de piatră.²⁸⁵

Troița ridicată la Mihăileni se găsește în curtea bisericii. Redăm textul săpat în marmură, întru pomenirea evenimentelor petrecute aici:

„În biserica de aici au botezat lăncierii lui Crișan în 3 noiembrie 1784, pe contesa Csiszar Caterina în legea românească și au cununat-o eu țaranul român Clej Toader. Aici au zdrobit în roată nemeșii unguri a-4-a parte din trupul eroului nostru Crișan la 16 februarie 1785. Tot aici la 22 aprilie 1849 s-au ținut tratativele între Avram Iancu însoțit de tribunul Simion Balint, Ioan Buteanu, Vlăduț, Dobra, Moldovanu, Boieriu și între Dragoș, omul lui Kossuth.

Ridicată la 2 noiembrie 1934 la comemorarea de 150 de ani“

Războiul ce se pregătea cu o viteză maximă, a impus României ca țară direct amenințată, necesitatea luării unor măsuri urgente de apărare defensivă, pe baze moderne, în raport cu noua tehnică de luptă a perioadei.

Pentru România, în condițiile specifice, odată cu înzestrarea armatei cu tehnică modernă se mai impunea și realizarea unui amplu sistem de fortificații militare, îndeosebi la frontiera de vest a țării precum și alte amenajări a teritoriului național.

Dacă ne referim la stadiul în care se găsea dotarea armatei române pentru condițiile războiului modern, exista formulată concluzia că după...“ 15 ani de la încheierea primului război mondial România era practic dezarmată... În neputință din lipsă de dotare materială a armatei ca să poată mobiliza mai mult de zece divizii, pentru o stare de război²⁸⁶.

Rezultă că pînă în anii 1934—1935 bugetul țării nu a asigurat nici nevoile unei dotări cu tehnică modernă a armatei și nu a asigurat în întregime nici chiar nevoile de întreținere și instruire a trupei active.

Efortul maxim bugetar pentru apărarea națională a fost făcut în perioada interbelică, pe exercițiul 1939—1940, cînd la un buget total de 32.228.900.000 lei s-a înscris pentru apărarea națională suma totală de 9.408.000.000 lei, din care 7,7 miliarde pentru Ministerul Apărării Naționale, iar 1,7 miliarde pentru cel al Aviației și Marinei.²⁸⁷ Această alocație a reprezentat 29,19% din bugetul total al țării. Din cele 9,4 miliarde lei, erau destinate la capitolul înzestrarea armatei numai 6 miliarde lei, iar diferența o reprezentau cheltuieli pentru întreținerea armatei în stare de activitatea normală.²⁸⁸

²⁸⁴ Mager Traian, *Aspecte din Munții Apuseni, Ținutul Hălmațului, Monografie. Cadru istoric*, partea I, ARAD, 1938, p. 51.

²⁸⁵ *Ibidem*,

²⁸⁶ Talpeș Ioan, *Reconsiderări politice și militare românești sub impactul ascensiunii fascismului internațional și a sporirii agresivității statelor imperialiste și revizioniste, 1932—1934*, în „Revista de istorie”, nr. 5, Tom. 38, 1980, p. 909—910.

²⁸⁷ *Breviarul statistic al României*, vol. II, București, 1939, p. 436.

²⁸⁸ Arh. Centr. F.P.C.M., dos. 247/1939, fila 39.

Din situația prezentată rezultă că bugetul României din perioada 1939—1940, a putut finanța nevoile pentru apărarea națională cu o sumă totală de aproximativ 21—22 miliarde lei, ceea ce reprezenta mai puțin de jumătate din sumele necesare numai pentru fortificații și telecomunicații, fără a lua în calcul dotarea tehnică. Nevoile financiare erau în continuare foarte mari și cele de apărare nu mai sufereau amânări. Se impuneau noi soluții, interne și externe. S-au făcut împrumuturi din străinătate și, în același timp, s-a făcut apel la întreaga populație a țării de a subscrie în mod benevol, la fondul pentru înzestrarea armatei, ori la fortificarea granițelor, diferite sume în raport cu puterea fiecăruia, fără condiția restituirii acestora depunătorilor.

În acest context general politic, populația județului Hunedoara, în speță moții din Zarand, și-au adus contribuția la efortul material-financiar al apărării naționale. Au scris și mihăilenii încadrați la Societatea minieră „Mica“, la Atelierele Criscior, Gurabarza. În scrisoarea Societății Miniere „Mica“ din iunie 1939 se arată că toți angajații Societății: „Funcționarii superiori, inferiori, muncitorii, au scris salariul pe o zi, reprezentând lei 306.450²⁸⁹ iar meseriașii moți din comuna Criscior-Gurabarza odată cu modestul obol în sumă de 9.000 lei își afirmau angajamentul solemn de a fi „... gata pentru orice jertfă când ni se va da semnalul pentru a apăra hotarele scumpei noastre României“²⁹⁰.

În anul 1940, în a doua parte a lui, mai ales, direcția strategică a războiului hitlerist a fost îndreptată înspre S—E Europei. România era una din țările principale direct amenințată de această strategie războinică.

În condiții complet nefavorabile — de cruntă izolare pe plan extern — României i-a fost impus Dictatul de la Viena din 30 august 1940. A început o adevărată dramă moral-politică și militară pentru poporul român și România, care s-a transformat într-un dezastru național.

Poporul român și armata română erau însă gata de luptă, pentru respingerea dictatului și apărarea cu prețul oricărui sacrificii a integrității și independenței patriei.

Hotărârea cercurilor politice conducătoare române de acceptare oficială a produs o adâncă indignare în sinul întregului popor. Asemenea stare de spirit s-a manifestat și în rîndurile populației județului Hunedoara. „Plasa Brad 1 septembrie 1940. În urma evenimentelor recente cu cedarea unei părți din Transilvania — Ungariei — starea de spirit a populației românești este foarte revoltătoare în toate clasele de români de pe raza plasei ba chiar și a familiilor sătenilor de la sate. Această cedare a creat ură nemaipomenită în toate comunele, iar populația mereu ne cere autorizația pentru a manifesta contra acestei cedări. Cu mare greutate am putut stăpîni în ziua de 1 septembrie a.c. pentru a nu se proceda la această manifestație. În ce privește starea de spirit între funcționarii de stat... sînt nemulțumiți de evenimentele survenite, la fel aceiași stare de spirit este între funcționarii particulari români, liber profesioniști,

²⁸⁹ Ciubăncan Vasile, *Contribuții hunedorene la dezideratul apărării integrității naționale a României în perioada interbelică*, în *Sargetia* nr. XV, 1981, p. 327.

²⁹⁰ *Ibidem*.

comercianții și industriașii români precum între muncitorii și meseriași. În ce privește invalizii de război, văduvele, orfanii de război mereu se întreabă că pentru ce au luptat?²⁹¹

În condițiile crizei politice generate de agresiunea hitlerismului, de cedările teritoriale impuse statului nostru la 6 septembrie 1940 a avut loc instalarea dictaturii militarofasciste și pătrunderea, la scurt timp a trupelor germane în România.

Perioada dictaturii militarofasciste și a războiului dus alături de Germania hitleristă constituie ani din cei mai grei din istoria patriei noastre.

Vigoarea și fermitatea cu care întregul popor s-a ridicat la luptă, largă participare a tuturor forțelor patriotice la insurecție demonstrează că August 1944 a reprezentat un energic și determinant act de voință al întregii noastre națiuni, o strălucită afirmare a hotărârii poporului român de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liberi și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur destinele.

Prin actul istoric de la 23 August, în fața României se deschideau zorile unei noi istorii, ale unei istorii marcate de mari prefaceri sociale, de profunde schimbări în viața țării, de înflorire a personalității, de participare activă și militantă la edificarea unei lumi mai bune și mai drepte, o lume fără arme și fără războaie.

Revoluția de la 23 August 1944 a deschis și pentru locuitorii Mihăileniului o epocă de adînci și rapide prefaceri social-economice și politice.

În anii revoluției populare din țara noastră, problema agrară și-a găsit o rezolvare deplină, iar victoria relațiilor de producție socialistă în agricultură a dus la dezvoltarea armonioasă și rapidă a întregii economii naționale, schimbînd structural rolul și poziția țărănimii în societate, ea devenind, alături de clasa muncitoare, stăpînă pe mijloacele de producție și pe produsul muncii sale.

În actul expediat de Sfatul Popular al comunei Buceș Sfatului Popular al raionului Brad, referitor la ședința din 26 februarie 1955 ținută la Sfatul Popular al raionului se arată că: „satul Mihăileni fiind strîns din toate punctele de vedere atît economic, atît industrial, cît și agricol, se poate crea o gospodărie colectivă și o crescătorie de oi în tovărășie. Se poate dezvolta o agricultură într-un stil foarte mare fiind un teren agricol prielnic și totodată datorită plantației de salcîm în jurul satului. Se mai poate dezvolta o stupărie sistematică.”²⁹²

Pe baza celor constatate s-au format colective de salariați și deputați care au dus muncă de lămurire pentru crearea de noi întovărășiri zootehnice, reușindu-se ca în satul Mihăileni să fie inaugurată o întovărășire zootehnică cu un număr de 36 de familii, cu 15,28 ha teren pășune, 39 oi din care 36 fond de bază.²⁹³

O altă platformă care cerea o soluționare urgentă era cea a electrificării tuturor localităților.

²⁹¹ Arh. Statului Jud. Hunedoara, Pachetul 1/1940, dos. 18, doc. 575/1940.

²⁹² A.S.D., Fond Primăria Buceș, dos. 2/1055, fila 65.

²⁹³ Idem, dos. 1/1958, fila 81.

În raportul prezentat la Plenara CC din 26 noiembrie 1950 se arată că „Electricizarea țării noastre se impune ca o sarcină de cea mai mare urgență și însemnată”²⁹⁴.

În primul plan cincinal 1951—1955, partidul și guvernul au trecut cu hotărâre la acțiunea de electricizare a țării.

În anul 1955 locuitorii Mihăileniului solicitau Ministerului Energiei lucrări de electricizare a satului oferindu-se, totodată, să contribuie cu fonduri și cu muncă voluntară²⁹⁵. Dacă în trecut nu prea îndepărtat satul era cufundat nu numai în bezna inculturii, dar și în întunericul nopților, bijbiind în jurul opaițelor cu seu, a făcliilor de ceară sau a lămpilor cu gaz, în casele mihăilenilor s-a făcut astfel lumină.

Edificarea unui local de școală, reclamat în toți anii de după primul război mondial, a avut loc abia în regimul democrat-popular, în anul 1955, când satului i-a fost construită o școală frumoasă, modernă și spațioasă, amplasată pe șoseaua națională Brad—Abrud, școală construită dintr-un bloc monolit a fost prevăzută doar cu parter, întinzându-se pe o suprafață de 200 m. Este o școală generală de 4 clase.²⁹⁶ Mobilierul nou, modern și materialul didactic pus la dispoziția elevilor din Mihăileni crează o ambianță plăcută a însușirii cunoștințelor prevăzute de programele școlare.

O perioadă nouă în dezvoltarea țării, implicit a localității Mihăileni, a fost marcată de Congresul IX al P.C.R. care a ales în fruntea partidului pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, perioadă cunoscută în istoria patriei noastre sub numele de „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Este epoca în care se poate vorbi de un proces de creștere și de transformare a localității, de urbanizare a satului, izvorită în primul rînd din procesul de indesire a populației, dezvoltării sale economice și în al doilea rînd din dorința înfrumusețării și modernizării localității Mihăileni, unui plus de confort. Acest proces poate fi socotit ca o fază nouă a anilor construcției socialiste cu totul necunoscută în trecut, în vremea caselor acoperite cu paie. Oamenii, descătușați, au schimbat fizionomia satului, făcîndu-l mai plin de vigoare. Electricizarea a deschis noi porți spre dezvoltarea acestei așezări unde, cîndva, sărăcia și bolile erau elemente la ordinea zilei. Satul uitat de altădată a căpătat în anii noștri conturi noi, socialiste.

Evoluția populației și a numărului de gospodării²⁹⁷.

Total comună	1966		1977		1986		2000
	Nr. loc.	Nr. gros.	Nr. loc.	Nr. gos.	Nr. loc.	Nr. gos.	
Mihăileni	3653	952	3460	903	3198	957	3550
	627	163	665	172	566	204	650

În anii noștri coordonatele majore ale economiei satului se definesc ca etape de bătălii și izbinzi în dezvoltarea nestăvilită a forțelor de producție și perfecționare a vieții economice, în creșterea productivității și

²⁹⁴ Marinescu Ion, *Chitid*, Monografie, Deva, 1972, p. 70.

²⁹⁵ A.S.D., Fond Primăria Buceș, dos. 54/1955, fila 4.

²⁹⁶ Idem, dos. 25/1954, fila 9.

²⁹⁷ Consiliul popular al jud. Hunedoara, Institutul de Proiectări Deva, Schiță de sistematizare a comunei Buceș, Proiect 5587/1987, fila 1—4.

eficienței muncii sociale pentru plasarea Mihăileniului în sistemul agrar al județului. Mihăileniul de azi s-a conectat cu toate resursele și energiile sale la efortul general al satelor din județ pentru înfăptuirea obiectivelor stabilite în agricultură, pentru punerea mai deplină în valoare a resurselor solului, utilizării potențialului tehnic existent, a forțelor de muncă, a cadrelor de specialiști și a oamenilor ce s-au format pe ogoare.

Dezvoltarea dinamică a potențialului productiv al satului s-a desfășurat în condițiile unui avânt calitativ al vieții economice a Mihăileniului, unde ritmul de creștere economică va asigura un progres din ce în ce mai rapid al economiei, o mai bună folosire a capacității de producție și a forței de muncă, creșterea eficienței activității economice și sporire a avuției naționale.

Deosebit de semnificativă pentru satul Mihăileni este creșterea numărului de salariați angajați la Criscior, la I. M. Barza.

În prezent populația ocupată a comunei este de 1720 locuitori ceea ce reprezintă 53,78% din totalul populației.²⁹⁸

	Total pop. activă	din care					
		agricultură		construcții și ind.		alte ramuri	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Total	1720	900	52,33	620	36,05	200	11,62
Mihăileni	350	156	44,57	146	41,71	48	13,71

În prezent numărul mediu de personal în comună este de 101 persoane din care 23 vin din afara comunei, iar din comună se deplasează spre alte localități un număr de 642 activi, majoritatea la Criscior, la I. M. Barza.²⁹⁹

La nivelul anului 2000 populația activă a comunei va fi de 2210 activi (62,25% din populația comunei) având următoarele structură pe principalele sectoare economice.³⁰⁰

	Total	Sect. primar		Sect. secundar		Sect. servicii	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Total	2110	1800	81,45	220	10,00	190	8,55
Mihăileni	270	185	88,25	60	22,22	25	9,26

În anii noștri mihăilenii și-au ridicat case spațioase și moderne mai aproape de freamătul centrului, de școală, cămin cultural, cooperativa de conșum, stația de autobuze, de apa râului atît de necesară gospodăriilor

²⁹⁸ Ibidem.

²⁹⁹ Ibidem.

³⁰⁰ Ibidem.

Structura suprafeței ocupate de curți și construcții în Mihăileni în anul 1986 (ha): 19,00.³⁰¹

Dezvoltarea într-un ritm susținut a agriculturii, a economiei în contextul general al satului și înfăptuirea numeroaselor acțiuni social-culturale au determinat mutații și în viața oamenilor din Mihăileni, făuritori ai bunurilor materiale.

Nu este ușor să zugrăvești tabloul complex, în continuă înnoire, al transformărilor care au avut loc în viața mihăilenilor.

Nivelul de trai al populației mihăilene a crescut mult în ultima vreme prin construirea de locuințe moderne care au schimbat aspectul calitativ al satului, prin sporirea continuă a volumului de mărfuri aduse la magazinul sătesc, prin sporirea asistenței medicale.

Ridicarea continuă a nivelului de trai material și cultural și-a găsit concretizarea în îmbunătățirea condițiilor de locuit, de confort și eleganță, foarte apropiate de cele de la oraș.

În cadrul satului se fac eforturi deosebite pentru îmbunătățirea condițiilor de sănătate a populației și înzestrarea unității sanitare, pentru dotarea școlilor și creșterea bazei materiale a învățământului și culturii.

Necesitățile economice ale județului impun construirea unui lac de acumulare pe vatra satului Mihăileni, acesta urmînd a fi strămutat. În acest sens satul Mihăileni s-a studiat în 2 variante: în prima variantă, se propune o zonă de agrement cu dotările aferente pentru aceasta din trupul numit „Dîmbu Zdrapțiului“, iar dotările pentru sat în trupul numit „La Poduri“. Redăm statistic teritoriul existent și cel propus la această variantă³⁰²:

Suprafața în perimetru ocupat construcții (ha)	Existent 19,0	Propus 9,71
din care :		
— zona de locuit	14,0	5,28
— zona de dotări	0,35	1,13
— spații verzi	0,37	0,54
— străzi și drumuri	2,95	1,45
— alte folosință	1,33	1,30
reducere 9,72 ha	Existent	Propus
din care la locuințe		
Procent de reducere 51%		
din care la locuințe 38%		
Nr. tot. de gospodării 185		
Gospodării rămase în afara perimetrului construibil 204		
Densitatea în perimetrul construibil (loc/ha)	30	67
Densitatea în zona de locuit (loc/ha)	40	123

³⁰¹ Ibidem.

³⁰² Idem, fila 10—12.

Pentru această variantă, serviciile vor fi asigurate de un magazin cu bufet și mici unități de prestări, de un punct sanitar și unul farmaceutic, precum și de un cămin cultural.

În varianta a doua satul se strămută în locul numit „Valea Artanului” unde se vor grupa și dotările propuse.

Redăm statistic teritoriul existent și cel propus la aceste variante.³⁰³

	<i>Existent</i>	<i>Propus</i>
Suprafața în perimetrul ocupat construcții (ha)	19,00	8,30
din care :		
— zona de locuit	14,00	5,00
— zona de dotări	0,35	0,62
— spații verzi	0,37	0,95
— străzi și drumuri	2,95	1,60
— alte folosințe	1,33	0,13
Reducere		
din care : la locuințe	10,70 ha	
Procent de reducere	9,00 ha	
din care : la locuințe	44%	
Nr. total de gospodării	185	
Gospodării rămase în afara spațiului construit	184	
	Existent	Propus
Densitatea în perimetrul construit (loc./ha)	30	78
Densitatea în zona de locuit (loc./ha)	40	130

Și în această variantă serviciile vor fi asigurate de un magazin cu bufet și mici unități de prestări, de un punct sanitar și unul farmaceutic precum și de un cămin cultural.

Numărul de gospodării existente este de 204 iar în perspectivă, în prima variantă cât și în a doua se prevăd 185 de gospodării. Va scăde numărul gospodăriilor datorită strămutării a 50 de locuitori în alte localități.

Satul și în viitor va fi cu profil agrar și de cazare a activilor.

ADELA HERBAN

Anexe

Anexa I: Statistica școlară din Mihăileni din 1919

Primăria Comunei Blăjeni, Dos. 4/1919, f. 1	
Nr. locuitori	581
Nr. români	528
Nr. străini	53
Nr. copii români obligatoriu școlarizați	87
Nr. copii români români + naționalități	87
Nr. copii de repetiție români	22
Nr. copii de repetiție români + naționalități	22
Numele Învățătorului	— Simion Stănuleț
Confesiune	— greco — oriental
Naționalitatea:	— română
Știe românește:	Da
Salariu:	400 lei.
Învățătorul are locuința în natură?	da
A cui e edificiul școlar?	Al bisericii.

Anexa II: Tablou despre datele referitoare la ancheta pentru aplicarea reformei agrare — Mihăileni.

Serviciul agricol al județului Hunedoara 1919—1939, dos. 4/1919 f. 48.

— Teren agricol	819 iugăre	= proprietate mică
— Finețe	70 iugăre	= proprietate mică
— Pășuni	413 iugăre	= proprietate mică
— Pădure	14 iugăre	= proprietate mică
— Vite: boi	76	
— junci	44	
— viței	20	
— cai	6	
— vaci	96	
— juninci	37	
— vițele	53	
— Suprafața cultivată cu pomi roditori	58 iugăre	
— Agricultori cu pământ	600	
— Agricultori fără pământ	112	
— Păpucari fără diplomă	2	
— Fierari fără diplomă	8	
— Rotari fără diplomă	2	
— Măsani fără diplomă	1	
— Trocari fără diplomă	2	
— De ce nevoi au locuitorii din comună lipsă:	mașină de țambălit și treierat.	

Anexa III: Populația statornică; gospodării; clădiri; infirmități; Mihăileni.

Recensământul general al populației României din 29 dec. 1930 Ed. Institutului Central de statistică, București, 1930, vol. IX, p. 130.

Mihăileni	
Total	712
— Bărbați	330
— Femei	382

— Gospodării propriu-zise	145
— Gospodării colective	1
— Clădiri	144
Infirmi — surdo muți	4

Anexa IV: Populația statornică a Mihăileniului în 1930 după sex și stare civilă.

Recensământul general al populației României din 29 dec. 1930.

Ed. Institutului Central de Statistică București, 1930, vol. I, p. 113.

— Stare civilă — masculin

— Necăsătoriți	166
— Căsătoriți	151
— Văduvi	10
— Divorțați	2
— Nedeclarați	1

— Stare civilă — feminin

— Necăsătoriți	191
— Căsătorite	157
— Văduve	33
— Divorțate	—
— Nedeclerate	1

Anexa V: Populația statornică a Mihăileniului în 1930 după sex și grupe de vîrstă

Recensământul general al populației României din 29 dec. 1930

Ed. Institutului Central de statistică București, 1930, vol. I, p. 375

Grupe de vîrstă	Masculin	Feminin
0—6 ani	71	84
7—12 ani	32	50
13—19 ani	41	51
20—64 ani	159	177
65 ani și peste	25	17
Vîrstă nedeclarată	2	3

Anexa VI: Populația statornică a Mihăileniului în 1930; gospodării; infirmități; populație flotantă

Recensământul general al populației României din 29 dec. 1930.

Ed. Institutului Central de statistică, București, 1930, vol. I, p. 637.

— Populația statornică	29 XII 1930	712
— Gospodării propriu-zise		145
— Gospodării colective		1
— Infirmități orbi		—
— surdo-muți		4
— ologi		—
— Populația flotantă sex masculin		5
— feminin		2
— curățenia română		7
— străină		—

Anexa VII: Situația populației și a mîinii de lucru de la Mihăileni în anul 1938

Primăria comunei Blăjeni, dosar 14/1938, f. 93.

— Nr. locuitori	725
— bărbați de la 21 de ani în sus	195
— femei de la 18 ani în sus	223
— copii pînă la 12 ani	178
— copii de la 12—21 ani	129
— total mîină de lucru în comună	547

Anexa VIII: Situația cu cantitățile de cereale și furaje pe anul 1938 Mihăileni.

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1938, f. 85

Comuna Mihăileni	Grâu	Porumb	Ovăz	Secară	Carlofi	Fasole	Fin	Paie
Existent	484000	381000	94000	32000	51000	15000	800000	132000
Necesar (în kg)	714000	511000	94000	32000	53000	15000	800000	132000
	Trifoi	Lucernă						
Existent	96000	96000						
Necesar (în kg)	96000	96000						

Anexa IX: Tabel cu populația localității Mihăileni pe anul 1941

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941 f. 6

— Nr. total suflete	728
— Nr. total nașteri	16
— Nr. total morți	22
— Nr. total căsătoriți	7
— Nr. total necăsătoriți majori	3
— Procentul de copii morți sub 14 ani	24
— Nr. total copii	263
— Cauzele morții infantile	debilitate conjunșturală
— Nr. sufletelor pe naționalități	728 români
— Nr. bolnavi	Nu
	sifilis
	blenoragie
	tuberculoză
	gușă
	degenerați imbecili
— Nr. femei legitime	145
— Nr. femei nelegitime	2
— Nr. capi familie	147

Anexa X: Tabel cu pământul arabil, pășunile, pădurile localității Mihăileni pe anul 1941

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 8

Întinderea totală a arăturii	Întinderea tot. în iugăre	Întindere cap/loc.
pe cap familie	381	3
— întindere a pământului	83	3/4
— întindere a livezilor	60	1/2
— întindere a pășunilor	530	2 1/2
— întindere a viilor	—	—
— întindere a zarzavaturilor	4	—
— întindere a pădurilor	1660	12

Anexa XI: Tabel cuprinzând efectivul de animale pe anul 1941 — Mihăileni

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 9

Denumirea	Total gen. existent	Necesar genul nevoilor	Excedentul necesar	Deficit general
— Boi	68	64	4	—
— Bivolii	—	—	—	—
— Vaci	46	50	—	4
— Bivolite	—	—	—	—
— Viței, vițele	32	32	—	—
— Cai	15	15	—	—
— Iepe	3	3	—	—

— Porci	47	120	73
— Purcei	20	20	—
— Oi	385	385	—
— Berbeci	7	7	—
— Capre	11	11	—
— Țapi	—	—	—
— Găini	485	485	—
— Rațe	13	13	—
— Ciște	8	8	—
— Curci	—	—	—
— Nr. trăgătorilor de cap/familie	1	—	—
— Nr. familiilor fără vite trăgătoare	90	—	—
— Nr. familiilor fără animale casnice	25	—	—

Anexa XII: Tabel cu principalele plante cultivate: pomi fructiferi — Mihăileni, 1941
Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 12

Denumire produs	Tot. gen.	Neces. gen.	Excedent gen.	Deficit general	Prod. iugar	Prod. med. cap fam.
Grâu	31000 kg	76000 kg	—	35000	2,40 kg	150 kg
Porumb	450000 kg	920000 kg	—	470000	200	180
Ovăz	8000 kg	12000 kg	—	40000	210	55
Cartofi	32000 kg	32000 kg	—	—	25000	280
Fasole	1300 kg	13000 kg	—	—	—	10
Cnepă	1300 kg	1300 kg	—	—	—	10
Zarzavaturi	130	130	—	—	—	1
Legume	130000	110000 kg	20000	—	—	1000
Lapte	25550	25500	—	—	—	196
Ouă	10400	9400	1000	—	—	80
Brinză	390	390	—	—	—	3
Mere	2600	2600	—	—	—	20
Prune	5450	5450	—	—	—	50
Cireșe	130	130	—	—	—	1
Lapte Ouă	Prețul la care se vînd					
70 kg 80 buc.	4 lei bucata					

Anexa XIII: Tabel cuprinzînd date referitoare la alimentația, igiena, tradițiile mihăilenilor pe anul 1941.

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 13

Cum se hrănesc hrana?	piine mălai, cartofi, carne, brinză, lapte, zarzavaturi după iscusința femeilor
Igiena locuinței	stare mijlocie
Igiena corpului	stare mijlocie
Obiceiuri, tradiții	vinerea femeile nu cos, și nu spală rufe. Miercurea și lunea pe timp de iarnă, noaptea, fac șezători de furcă. La crăciun umblă cu colindul.
Obiceiuri sănătoase pt. corp și suflet	vara dorm în liber, afară, iar în sărbători merg regulat la biserică.

Anexa XIV: Tabel cuprinzînd date referitoare la pădurile, pomii fructiferi și drumurile localității Mihăileni — 1941

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 14

Păduri particulare	Pomi fructiferi	Drumuri	Starea în care se află
749	peri 6500	de stat —	bună
909	pruni 6000	de județ 1	
	nuci 450	de notar 3	
	piersici 200	comunale 1	
	meri 1200		
	gutui 60		

Anexa XV: Tabel cuprinzând date referitoare la suprafața ocupată de construcții —
— Mihăileni 1941

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 17

Nr. Case de locuit	149
Grajduri	137
Suri	134
Pivnițelor	76
Magazinelor	40
Oieritului	30
Fântânilor	44
Izvoare cu apă consumată [de]	
populație	8
Clasele	28
Gospodării	149

Anexa XVI: Tabel cu atelajele, uneltele agricole — Mihăileni, 1941

Primăria comunei Blăjeni dos. 14/1941, f. 23

Biserica din comuna Mihăileni are 1 iugăr de pământ.

Căruțe cu cai	76
Trăsură pe arcuri	12
Automobil turism	1
Biciclete	3
Săniile de lemn	70
Tească de presă pentru ulei	1
Tească de presă pentru vin	8
Hamuri complete pentru 2 cai	4
Șei de piele	18
Șei de lemn	160
Juguri	120
Pluguri	80
Greble mecanice	260
Greble simple	350
Sapă	4
Hirlețe	38
Tirnăcoape	95
Coase	200
Secere	90

Anexa XVII: Tabel: biserici, cimitire, sectanți căsătorii

Primăria comunei Blăjeni, dos. 14/1941, f. 20

— Cimitir ortodox	1
— Baptiști	5
— Căsătorii mixte (religios)	1
— Ortodocși uniți	1

Anexa XIX: Statistica școlară pe anul 1941 — Mihăileni

Primăria comunei Blăjeni dos. 14/1941, f. 21

— Nr. învățători pe confesiuni	1
ortodocși	
— Copii școlarizați obligatoriu	126
— Copii școlari înscriși	87
— Copii școlari cercetează școala	68